

Sivistysvaliokunnalle

siv@eduskunta.fi

Suomen tietokirjailijat ry:n kirjallinen lausunto Kulttuuripoliittisesta selonteosta (VNS 8/2024 Vp)

Suomen tietokirjailijat ry toimittaa Sivistysvaliokunnalle lausuntonsa asiassa, vaikka yhdistykseltä ei ole sellaista pyydetty. Suomen tietokirjailijat ry on Suomen suurin kirjailijajärjestö, joka edustaa yli 3 300 tieto- ja oppikirjailijaa. Yhdistys edistää suomalaista tieto- ja oppikirjallisuutta, valvoo tieto- ja oppikirjailijoiden tekijänoikeudellisia ja taloudellisia etuja, tukee tietoteosten kirjoittajia sekä edistää jäsentensä ammattitaitoa ja -etiikkaa.

Kulttuuripoliittisessa selonteossa esitetään, että kirja-alasta tehdään laajempi selvitys ja sen pohjalta kansallinen toimenpideohjelma kirjallisuuden tukemiseksi. Kannatamme tätä lämpimästi, sillä kirja-ala tarvitsee oman kirjallisuuspoliittisen ohjelmansa. Kirja-ala on oma ja tärkeä kokonaisuutensa, jolla on erityisiä kysymyksiä ja ongelmia. On kuitenkin tärkeää korostaa sitä, että tämän selvityksen tulee kattaa kaikki kirjallisuuden lajit eikä kirjallisuus viittaa tässä yhteydessä pelkästään kaunokirjallisuuteen, vaan myös tietokirjallisuus on mukana. Tätä ei selonteossa tällä hetkellä todeta nimenomaisesti. Sen sijaan selonteossa käytetään rinnakkain termejä kulttuuri, taide ja luovat alat. Termien käytössä on oltava tarkkana, että ne eivät ole poissulkevia. On huomattava, että valtaosa Suomessa julkaistavasta kirjallisuudesta on tietokirjallisuutta, eli tietokirjallisuus on merkittävä osa kotimaista kirjallisuutta. Tulee siis varmistaa, että kirjallisuus -termi selonteossa kattaa niin kauno- kuin tietokirjallisuuden.

Selonteossa on kuvattu hyvin tekijänoikeuden nykytilaa ja tulevaisuuden haasteita. Kulttuurin ja luovien alojen tekijöiden toimeentulo ja mahdollisuus uusien teosten tekemiseen tulee turvata jo käynnissä jo olevan vaalikauden avulla, asioiden toimeenpanoa ei tarvitse odottaa 2040-luvulle saakka. Erityisen tärkeää olisi käynnistää mahdollisimman pian yksityisen kopioinnin hyvitysmaksujärjestelmän uudistaminen opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman selvityshenkilö Kristiina Harengon tammikuussa 2025 valmistuneen ratkaisuehdotuksen pohjalta.

Selonteossa tuodaan useassa kohdassa esille tekoälyn yhteys kulttuuriin ja luovaan alaan. Tätä yhteyttä ei voi painottaa liikaa. Suomen tietokirjailijat ry:n näkökulmasta olisi tärkeää, että tekijöiden oikeudet turvataan tekoälyä kehitettäessä, kuten selvityksen s.56 todetaan. On myös tärkeää huomata, että tekoäly ei ole vain tulevaisuuden visio, vaan aktiivinen osa tätä päivää. Nykytilanne on epäselvä mm. siltä osin, miten kirjailijoille korvataan heidän tekemä työnsä, kun kirjallisuutta käytetään tekoälyn koulutuksessa. Tekoäly olisikin syytä ottaa tarkastelun kohteeksi jo nyt, eikä vasta vuosien kuluttua.

Helsingissä 17.3.2025

Timo Tossavainen
puheenjohtaja, Suomen tietokirjailijat ry

Mikko Niemelä
juristi, Suomen tietokirjailijat ry